

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Příprava na vyučování Výchovy k občanství s cíli v oblasti OSV

**Název učební
jednotky (téma)**

Jak na dobré mezilidské vztahy

**Stručná
anotace učební
jednotky**

Jsem třídní 9. třídy, se kterou se dobře pracovalo, žáci byli vstřícní, ohleduplní nejen k nám, ale hlavně i k sobě. Pubertu také prožili relativně v klidu. Letos po prázdninách nastal zlom. V hodinách žáci tolik nepracovali, začali být k sobě sprostí, neurvalí, uráželi se, slovo prosím najednou nikdo neznal. Připravila jsem lekci, která od základů popisuje faktory ovlivňující mezilidské vztahy. Žáci pracují ve dvojicích, pak celá skupina dohromady.

**Nutné
předpoklady**

(Již osvojené znalosti a dovednosti žáků, které umožní, aby jednotka efektivně směřovala ke svým cílům).

- Žáci jsou zvyklí pracovat metodou *Volného psaní*.

**Časový rozsah
učební
jednotky**

90 minut

**Věk žáků
(ročník)**

6.–9. ročník

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Zařazená průřezová témata (včetně čtenářství)	OSV	MKV	MV	VMEGS	VDO	EV	Čtenářství
Ano							
Vyučovací obor(y)	Výchova k občanství Třídnické hodiny						
Dlouhodobé cíle (Klíčové kompetence, části profilu absolventa, části výchovné a vzdělávací strategie školy)	—						
Cíle jednotlivých průřezových témat a čtenářství, které chci v dané učební jednotce naplnit	OSV - Žák popíše, jak svým chováním ovlivňuje vztahy ve třídě. - Žák pozoruje a popisuje příklady chování, které má na vztahy ve třídě pozitivní vliv. - Žák si vyzkouší klást otevřené otázky s cílem rozvoje mezilidských vztahů. - Žák jedná tak, aby jeho chování vytvářelo a podporovalo dobré mezilidské vztahy a řešilo problémy ve vztazích (zde: žádá, děkuje, omlouvá se).						

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Cíle učební jednotky	Výchova k občanství RVP: Žák uplatňuje vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích, případné neshody či konflikty s druhými lidmi řeší nenásilným způsobem.
Hodnocení (Z čeho učitel i žáci poznají, že bylo dosaženo cílů a jak to učitel i žáci budou hodnotit)	V lekci neprobíhala žádná klasifikace ani jiná forma sumativního hodnocení. Žáci dostávali popisnou zpětnou vazbu k činnostem v průběhu lekce, případně korektivní otázky.
Popis učební jednotky	1. Vstup do lekce Na začátku lekce jsem sdělila žákům, co budeme dělat a s jakými cíli. Vysvětlila jsem jim, že pokud se chtějí ve třídě nebo i v jiném prostředí dobře cítit, je třeba pracovat na dobrých mezilidských vztazích. Ty nevznikají samy od sebe, ale úsilím všech zúčastněných. To je těžký úkol i pro dospělé, jimiž se žáci záhy stanou. Budeme se tedy věnovat tomu, jak je možné na dobrých mezilidských vztazích pracovat, co může každý ze žáků pro ně udělat. 2. Aktivita 1 Požádala jsem žáky, aby si připravili tužku a papír. Budeme psát volné psaní na téma: <i>Co mě osobně přesvědčí o tom, že s někým mám dobrý mezilidský vztah.</i> Než se žáci pustili do práce, nechala jsem jednoho z nich zopakovat pravidla volného psaní (Příloha A). Je to důležité proto, aby si žáci pravidla osvěžili. Navíc vím, co jim dělá potíže, a tak nenásilně upozorním na to, čeho se vyvarovat. V případě mých žáků to bývá tendence psát jen slova, a ne souvislý text, a dále odběhnout od tématu a už se k němu nevrátit. Žáci psali po dobu 5 minut. Půl minuty před koncem jsem je upozornila, že se čas pro psaní chýlí ke konci.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Cílem této činnosti bylo, aby si žáci ze své zkušenosti vybavili a po svém (svými slovy) pojmenovali znaky takového chování, které vytváří vztahy, se kterými jsou spokojeni.

3. Aktivita 2

Žáci se ve dvojicích četli svá volná psaní. Kdo nechtěl číst, mohl jen převyprávět, co si zapsal. Měli na to 5 minut. Kdo chtěl, mohl po hodině své volné psaní vyvěsit na určené místo ve třídě.

4. Aktivita 3

Žáci nahlas celé třídy říkali, na jaké jevy si vzpomněli oni sami, nebo jejich spolužák ve dvojici.

Zapisovala jsem na tabuli do dvou kategorií (T-graf): *Co se projevuje v činech / co v řeči.*

Například do kolonky „v řeči“ jsme zapisovali: děkujeme si, zdravíme se s úsměvem, doptáváme se, když chceme druhému porozumět. Do kolonky „v činech“ jsme zapisovali: dělíme se o svačinu, pomáháme si s úkolem, půjčujeme si hry, zvedneme kamarádovi to, co mu upadlo, podržíme paní učitelce dveře, ...

Pozn.: Zde by bylo možné volit T-graf na protichůdné jevy: co vztahy vytváří / co vztahy narušuje, ničí.

5. Rozšíření aktivity 3

Plachta, na niž jsme psali v aktivitě 3, zůstala viset ve třídě. Dohodli jsme se se žáky, že na ni budou v průběhu nadcházejícího měsíce přepisovat příklady chování, které podporuje dobré vztahy mezi nimi.

Pozn.: Bylo by užitečné dohodnout se s kolegy, že budou žákům připomínat, aby tak činili.

(Po měsíci následuje hodina, na níž se k plachtě vrátíme. Uvažují o tom, že žáci doplní k tomu, co si zapíší na konci této lekce, nové postřehy a poznatky. Mohli bychom také začít téma o konstruktivní a destruktivní komunikaci pojednáním, které vyjde z této plachty.)

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

6. Aktivita 4

Cíl: Žáci si spojí dosud vybavené zkušenosti se vzpomínkou na konkrétní lidi – ujistí se, že znají lidi, kteří umějí vytvářet dobré vztahy mezi lidmi. Budou přemýšlet o tom, v čem se od nich mohou poučit, co by chtěli napodobit.

Zadala jsem žákům otázku:

- U koho ve svém okolí (mimo školu) vídáte chování, které podporuje dobré vztahy mezi lidmi?

Pracovali jsme formou *komunitního kruhu*. Když se vystřídali všichni, kdo chtěli něco říct, mohl každý ještě dodat, co potřeboval.

7. Reflexe aktivity 4

K výše popsaným cílům můžeme během reflexe směřovat například následujícími reflektujícími otázkami:

- a) Co mi tato aktivita přinesla?
- b) O čem jsem v této souvislosti dosud neuvažoval?
- c) Co můžu dělat proto, abych kolem sebe vytvářel mezilidské vztahy, ve kterých mi bude dobře?

8. Aktivita 5 – Otázka a prosba

Když žáci vyvodili, že se budeme zabývat prosbou, doplnila jsem, že půjde také o dotazování, děkování a omluvu. Připomněli jsme si, že tyto formy chování se často vyskytovaly v soupisu na plachtě z úvodu hodiny. My se na ně nyní podíváme blíže a ověříme si, jak nám jdou.

a. Otázka

Cíl aktivity: Žáci se učí v rámci libovolného konverzačního tématu klást otázky. Reflektují význam otázek pro vytváření mezilidských vztahů i to, jak sami tuto dovednost ovládají.

Žáky jsem rozdělila do dvojic, a to náhodně pomocí pexesa. Zkoušeli navázat rozhovor a udržovat ho kladením otázek.

K výše popsaným cílům můžeme během reflexe směřovat například následujícími reflektujícími otázkami:

- a) Jak vám šlo během rozhovoru klást otázky? Co vám působilo

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

potíže?

- b) Jak na vás působily otázky položené vaším partnerem během rozhovoru?
- c) Jak váš partner reagoval na otázky během rozhovoru?
- d) Zopakujte otázky, které partnera rozmluvily
- e) Jak souvisí dovednost klást v rozhovoru otázky s vytvářením dobrých mezilidských vztahů?
- f) Jaký je rozdíl mezi otázkami „Líbilo se vám to?“ a „Co se vám na tom líbilo?“

b. Prosba

Žáci opět pracovali ve dvojicích. Zkoušeli druhého o něco poprosit (například půjčení tužky, vysvětlení příkladu z matematiky, zapůjčení 20 korun...). Druhý měl reagovat podle toho, jak mu žádost byla příjemná/nepříjemná.

K výše popsaným cílům můžeme během reflexe směřovat například následujícími reflektujícími otázkami:

- a) Co vám bylo na vyslechnutých prosbách příjemného/nepříjemného?
- b) Jak zněla prosba, která vám byla příjemná?
- c) Jak zněla prosba, na kterou jste měli chuť nereagovat?
- d) Jak souvisí prosby s vytvářením dobrých mezilidských vztahů?

9. Aktivita 7 – Poděkování a omluva

Než se začneme více věnovat tomuto tématu, pustíme žákům krátkou videosekvenci (Videoukázka 1).

a. Poděkování

Společně se žáky jsme si připomněli další, jiné situace, kdy děkujeme a společně jsme o takových situacích pohovořili.

- *Děkujeme, když...*
- *Jak nejčastěji děkujete?*

Pak jsem žáky vyzvala, aby si ve dvojicích připravili scénky, ve kterých partnerovi za něco děkují (například pomoc s domácím úkolem, zapůjčení MP3 přehrávače, dárek k narozeninám ...).

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Cílem bylo vyzkoušet si různé druhy poděkování – nesmělé, nejisté, vynucené, neupřímné, ironické, upřímné, opravdové, provinilé.

K výše popsaným cílům můžeme během reflexe směřovat například následujícími reflektujícími otázkami:

- a) Co vám bylo na vyslechnutých poděkováních příjemného/nepříjemného?
- b) Jak znělo poděkování, které vám bylo příjemné?
- c) Jak znělo poděkování, které vám nebylo příjemné?
- d) Jak souvisí poděkování s vytvářením dobrých mezilidských vztahů?

Rozšíření lekce:

PT mediální výchova: Zde by byla možná domluva s vyučující českého jazyka. Žáci by mohli zpracovat videonahrávku z ukázky výše např. tak, že by sepsali zprávu do regionálních novin a do celostátních novin. Sledovali by, jak se liší sdělení o téže události v médiích s různou působností.

b. Omluva

Společně se žáky jsme si připomněli situace, kdy se za něco omlouváme. Společně jsme o takových situacích pohovořili.

- *Omlouváme se, když...*
- *Kdy a komu se nejčastěji omlouváte?*

Podle zbývajcího času je možné žáky vyzvat, aby si ve dvojicích připravili scénky. Cílem je vyzkoušet si s partnerem ve dvojici omluvu (například za nedodržení slibu, polití sešitu nápojem, přijetí na schůzku o 15 minut později ...).

K výše popsaným cílům můžeme během reflexe směřovat například následujícími reflektujícími otázkami:

- a) Co vám bylo na vyslechnutých omluvách příjemného/nepříjemného?
- b) Jak zněla omluva, která vám byla příjemná?
- c) Jak zněla omluva, která vám byla nepříjemná?
- d) Jak souvisí omlouvání s vytvářením dobrých mezilidských vztahů?

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

	10. Aktivita 8 – závěr Žáci se formou volného psaní zamýšleli nad otázkami: • Jak moje chování ovlivňuje vztahy ve třídě? • Co je ovlivňuje k dobrému, co bych mohl/a zlepšit? Kdo chtěl, mohl volné psaní přečíst nebo vyvěstí na nástěnku. Později si všichni založili všechny vzniklé materiály do svých složek. <i>Poznámka: Na tuto učební jednotku navazuje jednotka Slušnost.</i>
Seznam příloh	Příloha A – Pravidla volného psaní Videoukázka 1 – Film o poděkování VAŇKOVÁ, Jana. <i>Pečujeme o dobré vztahy</i>. Praha : Projekt Odyssea, 2007. 42 s. ISBN 978-80-87145-38-8.
Autor lekce (realizátor učební jednotky), škola	Mgr. Lenka Berková ZŠ a MŠ Dobronín, příspěvková organizace Polenská 162/4, 588 12 Dobronín

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Závěrečná sebereflexe učitele
(následuje po odučení učební jednotky)

**Co se mi osvědčilo
během vyučování** (co
fungovalo, mělo úspěch,
z čeho jsem měl/a
radost).

Hodina se velmi povedla, splnila svůj účel. Jen aktivita Pošli to dál v původní variantě nesplnila mé očekávání – na nástěnce (za měsíc) se objevila popsaná pouze jedna situace popisující dobré mezilidské vztahy. Proto jsem ji předělala a zde v popisu už je uvedena nově.

**S jakými problémy
(obtížemi) jsem se
během vyučování
setkal/a.**

—

**Co bych příště udělala/a
jinak** (jak bych upravil/a
tuto přípravu).

Následně (po diskusi s kolegyněmi) mě napadlo doplnit lekci o text týkající se mezilidských vztahů, ten tam původně nebyl. Dále o písničku, která navodí příjemnou atmosféru a o video, které přiblíží žákům situace ze života. Ještě bych ráda inovovanou lekci ověřila v jiné třídě.

Místo textu by mohlo být řešení nějakých konkrétních situací ze života. Ještě mě napadá využít knihu bývalého prezidenta mluvčího Špačka o etiketě.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Volné psaní – Popis metody

Učitel zadá žákům téma či nějakou otázku a vyzve je, aby po určitý stanovený čas na dané téma psali. Na tabuli napíše pravidla volného psaní:

1. Piš po celou stanovenou dobu vše, co tě k tématu napadá.
2. Piš souvislý text (ne jen jednotlivá hesla nebo body).
3. Nevracej se k napsanému.
4. Pokračuj v psaní, i když tě nic nenapadá. (Zapisuj i pomocné věty: „Jak bych teď mohl/a pokračovat?“ nebo „Teď mne nic nenapadá.“, „Jsem unavený.“, ale snaž se vrátit k tématu.
5. Nedbej na pravopis ani na stylistickou správnost.

Učitel vysvětlí žákům, že to, co napíší, nemusí dát nikomu přečíst. Pokud budou s textem dále pracovat, pravopisné i stylistické chyby si opraví. Těsně před vypršením vymezeného času na psaní učitel upozorní žáky, aby dopsali větu. Dále je vyzve k vytvoření dvojic a k přečtení svých volných psaní. Pokud někdo nebude chtít svůj text přečíst, má na to právo. Na závěr mohou své texty přečíst dva tři dobrovolníci, případně někdo může doporučit práci svého spolužáka.

